

Richard III in het Antwerps

Wannes Van de Velde:

“Luisteren naar de klank van de taal”

Wannes Van de Velde

Marc Schillemans, de regisseur van Richard III bij het Reizend Volkstheater, gaf aan Wannes Van de Velde de opdracht het stuk van Shakespeare in het Antwerps te vertalen. Waarom?

Wannes Van de Velde: “Hij liep zelf al heel lang met dat idee rond. Op zekere dag komt hij mij tegen en vraagt of ik die vertaling wil maken. Ik vond het een gewaagd avontuur. Over het algemeen vereenzelvigd men dialect met komiek. Nu is bewezen dat dialect niet noodzakelijk komisch is. Het publiek is muisstil en lacht als er moet gelachen worden, om de humor van de situatie, en niet omdat men dialect spreekt.”

Wat de vorm en de formulering betreft, ben je dicht bij Willy

Courteaux gebleven. Als men jouw tekst vergelijkt met de vertalingen van Claus...

“... weet ik wel waar ik sta! Claus maakt met zijn taalcreativiteit en vindingrijkheid een moderne en levende hertaling. Zijn vertalingen zijn ook in grote mate interpretaties. Ik zou mijn vertaling een ‘verklanking’ willen noemen. Voor deze verklanking heb ik me op mijn Antwerps dialect gebaseerd. Er bestaat trouwens geen echt Antwerps. Elke wijk spreekt anders. Bovendien heeft het groter wordend belang van het Algemeen Nederlands – denk aan de media – een enorme invloed uitgeoefend op het dialect. De ‘moderne’ woorden worden alleen met andere klanken uitgesproken.”

Was het een moeilijke ervaring voor de acteurs?

“Heel moeilijk. Ik heb grote stukken op band voorgelezen om me er van te vergewissen dat het goed zou klinken. Omdat het dialect zo belast is met allerhande connotaties, vergt het zeer veel energie om de tekst geloofwaardig te kunnen overbrengen.

Ik heb gezien hoe de acteurs van ogenschijnlijk onbelangrijke zinnestjes ineens een betekenisvol moment maken. Wat ik ook als positief ervoer is, bijvoorbeeld, dat Anita Koninckx, wanneer ze Lady Anne speelt, haar dialect met adel en afstandelijkheid zegt, terwijl ze later, als volkswrouw, heel plat spreekt. Je hoort dus twee manieren van spreken in een en hetzelfde zogezezd plat dialect. Ik kreeg van de kritiek soms opmerkingen voor mijn voeten gegooid dat ‘je dat niet zegt in het dialect’, bijvoorbeeld wanneer Lady Anne Gloster vervloekt en zegt:

‘... gij, Aarde, scheurt open, en verslindt hem gelijk ge ’t bloed zwelgt van die goede vorst, door de klauw van dien duvel vernietigd.’

Dat zegt men niet in het dialect, maar in het Nederlands evenmin. Die critici hebben het stereotiepe idee dat dialect altijd plat is. Dan is elke taal plat behalve geschreven taal want die ‘klinkt’ niet.

Als je de woorden als louter klank beschouwt, zonder betekenis, zonder gevoel, abstract, kom je toevallig uit op een heel puur en summier element van expressie. Je moet naar de kank van de taal leren luisteren. De taal op het theater dient niet enkel als middel om iets uit te drukken maar fungeert ook als middel voor het scheppen van een bepaalde sfeer.”

Patricia Niedzwiecki